

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին և Պարտք համար 430 72
» Գաւառաց » 160 »
» Օտար երկիրներու » 180 »
Վեցամսեայ և Պարտք » 75 »
» Գաւառաց » 80 »
Խրաքանչիւր թերթի գին 60 փր.
Ծանուցման առը մէկ անգամի հա-
մար 2 դուրոշ, երկու անգամի հա-
մար 60 փարսյ, աւելի անգամնե-
րու համար 40 փարսյ:

Լ Ր Ա Պ Ի Ր

ՔՐՈՂԱՔԱԿԱՆ ԱՋՊԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Գուրու գացած լրացրոյ ճանրու-
ճակըը խմբագրութեան վրայ է:
Լրացրոյ վերաբերեալ համակ
կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր
Տարեկան պիտի ուղղուի և Պո-
լիս, Պիլիլի խան, Մատիսի դրասե-
նակը:
Համար ճակըը չվճարուած նա-
մակ չընդունուիր:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 17 ՅՈՒՆԻՍ

ՔՐՈՂԱՔԱԿԱՆ

Ռուսիոյ եւ Բրուսիոյ կայսերայ
եւ այլ Գերմանական իշխանայ եւ քա-
ղաքագիտոյ խմբի մէջ ըրած տեսակ-
ցութիւնը հաստատակայ կարծեայ ու-
շադրութիւնը գրուել սկսած է եւ-
րոպայի մէջ:

Փարսիի Բրէս քաղաքին հետեւեալ
խօսքերն աւարտացոյց մը կրնան հա-
մարուիլ:

« Ռուսիոյ կայսրն իմի յուրերը
ամանոյ հիւանդութեան համար կերե-
ւի թէ խորհրդակցութիւն մը հարկ
եղած է ոչ թէ բժշկայ՝ այլ քաղա-
քագիտաց: Բրուսիոյ թագաւորէն դատ
որ իր սովորական ճշգրտոր՝ Պ. Պիզ-
մարըն՝ իր հետ կը տանի Պատի մեծ
դուքան ալ հոն կերթայ խորհրդակցու-
թեան մասնակցելու, եւ քանի մը Ռուս
գետականներ ալ հոն կը կանչուին:

« Եթէ հիւսիսային տէրութեանց ար-
տաքին գործոց դիւանները կը կար-
ծեն թէ կայսեր շուրջը գումարուած
փարսիի արքայաժողովին վրայ եւրո-
պայի ազգերն ու կառավարութիւննե-
րը կրնան խաբել զարմանալի կերպով
կը սխալին: Իրենց կողմանէ տրուած
հերքումները ոչ կը զարմացնեն մեզ
ոչ ալ կը համոզեն »

Քօլոնիայի կողմէ լրացիրն ընդ-
հանրական ժողովին վրայ Հուլիոյն գր-
ուած նամակներ կը հրատարակէ, որոց
մէկուն մէջ հետեւեալ հետաքրքրա-
շարժ տեղեկութիւնները կը կարդանք:
Երուսաղէմայ Լատինոյ պատրի-
արք Պ. Վալէրիա՝ Լատինոսներուն
դէմ խօսելով զուգահեշտ մ՝ ըրաւ մէկ
կողմանէ Պապին եւ Բրիտանոսի մէջ
միւս կողմանէ սխալակեանց եւ մի-
ակամակայ մէջ: Այս եպիսկոպոսին
բանաբանութիւնը գրաւեց ամբաստա-
նութիւն մ՝ է ժողովին ընդդիմադիր
մասին դէմ:

Այս պատասխանից Սինթինա-
թիլի (Սմերիկա) Բիւրաքը եպիսկոպոսը
Բուս թէ ընդդիմադիր մասին դէմ
եղած այս աշխատանքութիւնը Տրի-
դենտոնի եւ անկէ առջև ընդհանրա-
րական ժողովներուն վրայ ալ կի յնայ
ուստի ինք եւ իր բարեկամներն այն
ժողովներուն հայրերն իրենց բն-
կեր ունենալով՝ գիւրաւ կրնան կը-
րել Պ. Վալէրիայի անամբեման: Յետոյ
սիշեալ եպիսկոպոսն զգալի օրինակնե-
րով հաստատեց պապերուն հաստոյ
վարդապետութեանց մէջ գործած սը-
խալները, եւ մասնաւորապէս փորմն-
սիւս եւ Սկրքիտ պապերուն ձեռ-
նադրութեան եւ կրկնաձեռնադրու-
թեան պատմութիւնը:

Յետոյ ըսաւ. « Եկեղեցին աշխար-
հի ամենեւն ազատ ընկերութիւնն է, եւ
կրնու այն սիրելիէ իր ամբողջացի որ-

դոց: Ամերիկա պժգանօք կը մեր-
ժէ թէ՛ աշխարհային եւ թէ՛ հոգեւոր
ազատութեան հակառակ եղող վարդա-
պետութիւնները: Ինչպէս որ թագա-
ւորները ժողովրդեան համար սահման-
ւած են, այնպէս ալ Պապերը եկեղեցոց
համար, եւ աւոր հակառակը սուտ է:

Հայկեալի եպիսկոպոսն ալ՝ որ
առաջ անսխալութեան կողմակից էր,
յայտարարութիւն ըրաւ ժողովին մէջ
թէ անսխալութիւնը հաստատելու
համար Հուլիոյն աստու յոճարաններուն
ցոյց տուած բոլոր ազայցոյցները խըղ-
ճի մոռօք քննելով, եւ Ս. Գրոց եւ Ե-
կեղեցոց նախնի հարց վարդապետու-
թիւններուն հետ բաղդատելով՝ գը-
տեր է որ անոնց ամենուն ալ հակա-
ռակ են, եւ հաստատեց թէ հետա-
տոյ վարդապետութիւն մը Բրիտա-
նի խօսքին վրայ միայն հիմնեալ կըր-
նայ ըլլալ, ինչ կերպով որ եկեղեցոց
նախնի հայրերը զանազ հասկցեր ու
մեկներ են: « Սինչեւ որ, ըսաւ, Աս-
տուծոյ խօսքը չտեսնեմ, միջեւ որ
եկեղեցոց նախնի հայրերն եւ ընդ-
հանրական ժողովներն լծիւն մը խօսք
մը չտեսնեմ, որ Պապը եպիսկոպոսաց
ընդհանուր ժողովէն անկախ ճանչէ
հաստոյ վարդապետութեանց մասին,
չեմ կրնար այդ վարդապետութիւնն
ընդունիլ, եւ աւոր համար տան հա-
զար աստուածարաններու կարծիքը
բաւական չեն ինձ »:

Պիլիպի Դօն րոպրին մէջ հե-
տեւեալը կը կարդանք ևր Պարտք դեւ-
պան Պ. Պարէի իտիւտեւուն վրայ:

« Երկրիսն Քօլոնիայի կողմէ լը-
րագրին գրուած նամակ մը կըսէ թէ
Պ. Պարէի փոխուելուն գլխաւոր պատ-
ճառը կամովիկ Հայոց խնդրոյն մէջ
բռնած դիրքն եղեր է: Հակահասուն-
եանց պաշտարանութիւն ընելը դժգո-
հութիւն պատճառէ: Աստի նորըն-
տիր գետաբնին հրահանգ արուեր է
որ Թուրքոյ մէջ կամ թիւրքութեան շա-
հերուն մասին Հուլիոյն փթեղին ըրու-
նած ճամբէն չհեռանայ: Այս հրահան-
գը ճշդ է համաձայն է Պ. Տըրքիէրօ-
նիէրի կրօնական զգացմանց, որ Հը-
սուլի արքունեաց խիստ անձուէր կը
համարուի: Սակայն այս պարագայն
բաւական չէ Քօլոնիայի կողմէն այս
տեղեկութիւնները բացարձակապէս
հաստատելու:

« Եկեղեցական կառավարութիւնը
բաղբոլին կեդրոնացնելու անխնայ ջան-
քը զոր Հուլիոյն ժամանակէ մ՝ ի վեր
ի գոժ կը դնէ, Արեւելքի կամովի-
կայ դժգոհութեան առիթ է, ինչպէս
որ կամովիկ Հայոց հերձուածը լիովին
հաստատեց: Գողղիս Հուլիոյն ջանից
ու ժեւ սրաշարժանութիւն ասլով թուր-
քիոյ քրիստոնեայ ժողովրդոց մէկ մա-
սին վրայ բանցնելու ուղած բարոյա-
կան ազդեցութիւնն եւ ստացած հա-
մակրութիւնը յաւիտեան կըրնոցնելու:

վանդի մէջ կի յնայ: Ահա աւոր հա-
մար դժուարին կերեւի մեզ հաւատալ
թէ Պ. Պարէի փոխուելուն պատճառն
ասուելու Քօլոնիոյ կողմէն ըսածն ըլ-
լայ, եւ թէ Պ. Պարտք նոր գետաբնին
ալ այնպիսի հրահանգներ տրուած ըլ-
լան: Այսու ամենայնիւ եթէ այն տե-
ղեկութիւններն ստոյգ ըլլան, վաթի-
կանի համար անժխտելի յաղթու-
թիւն մ՝ է, եւ այս ալ այնպիսի ժա-
մանակ մը, ուր ստաւել վրանգաւոր
կըլլայ Հուլիոյն յաղթութիւնները շատ-
ցնելու եւ իր զօրութեան եւ այլոց սը-
կարութեան վրայ ունեցած վստահու-
թիւնն աւերելու: »

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յգոտտախառ ինքնակալին հրամա-
նաւ թղթատութեան տօնն երէկ վեր-
ջացաւ:

Բաւանդայ իշխանին սպանութեան
լուրը որ շարաթ առուստ Ղալաթիոյ
մէջ ասարածուեր եւ ետքը սուտ եւ-
լը էր, 50000 լիբայէն տեղի քիսա
սրատճառեց Քօլոնիայի առուսուր
ընդունելուն: Յիշեալ սուտ լուրը քա-
նի մը սրկիւյ շահադէտներ հնարեր
են, եւ հեռագրական լուրի ձեւ խո-
թելով եւ պաշտօնական պատանի մը
մէջ դնելով շարաթ առուստ կանոն
Նեօօրդոս իսղրին խմբագրատունը
տարեր ու հոն պահպանութիւն ընող
բեռնակիրն տուեր են: Քիչ մ՝ ետքը
Նեօօրդոսի խմբագիրներն մէկը գրա-
սնեական երթալով հեռագիրը տեսեր
եւ ստոյգ կարծելով վտթացեր յա-
ւելուած ձեւով հրատարակեր էր:
Սակայն ոստիկանութիւնն անմիջապէս
հեռագրատունէն տեղեկութիւն խնդ-
րելով եւ միանգամայն Ռուսմուդ հե-
ռագիրը զարնելով ստուղեց զրոյցին
անհիմն ըլլալը եւ խելոյն Նեօօրդոսի
գրատունը գոյնելով խմբագիրներն ու
բեռնակիրը հարցաքննութեան են-
թարկեց, բայց խմբագիրներուն վրայ
յանցանք մը չգտնելով շարաթ իր-
կուն թող սուաւ զանոնք: Միայն բեռ-
նակիրը բանտարկուած է, եւ ա-
նոր սուած տեղեկութիւններէն կը
յուսացուի որ խաբարատութեան հե-
ղինակները կը գտնուին:

Այս հեռագրական խաբարատու-
թեան դէպքն առիթ տուաւ մուրա-
քաշարքն հեռագրական տեսութեան
հետեւեալ աղղը մեզ դրկելու:

Պ. Խմբագրապետ Մասիս իրազրոյ.
Կարաշէմ որ հաճիք ձեր պատ-
ւական լրագրին յառաջիկայ թերթին
մէջ եւ քանի մ՝ անգամ հրատարա-
կել հետեւեալ աղղը:

Ա. Չ. Գ.
Կայսերական հեռագրաց տեսչա-
թիւնը կը ծանուցանէ հասարակու-

թեան թէ յունիս 29 յուն. քաղթի ու-
րէն (այսօր) սկսեալ Բերայի հեռագր-
րատունէն որ եւ է անձանց զրկուած
հեռագիրները Հիւկի գործիքով աը-
պաղբուած պիտի ըլլան, եւ երեք ալ
կնիք պիտի ունենան, մէկը հեռագր-
րին վրայ, երկրորդը պատեանին վը-
րայ, երրորդն ալ ստացականին վրայ:

Այն հեռագիրն որ այս պայման-
ները չունենայ կեղծ եւ հեռագրա-
տունէն չեղած պէտք է համարուի:

Համեցէք . . . խմբագիր . . .
Երկրորդ Բնդ. Տնօրէն
ՍԵՐՔԻՆ

Վիեննայէն հեռագրով լուր կու-
տան թէ Բուսիլի երկաթուղեաց բա-
ժիններուն առուստալը վիեննայի
Պորսային մէջ պաշտօնական կերպով
ընդունուեր է, եւ շատ գործողու-
թիւն ըլլալով բաժինները 4-5 ֆը-
րանք վրայ գրեր են:

Բերայի հրկիղեաց համար էեգ-
րանական յանձնաժողովին ձեռօք մին
չու յունիս 10/22 հաւաքուած օդ-
նութեան գումարն է 42358 լիբա:

Բրուսիոյ թագաւորը 20000 ֆրանք
զրկեց ի նպաստ Բերայի հրկիղեաց:

Եգիպտոսի նախկին վարչաքաղ
վախճանեալ Մէհմետ Ալի վաշայի օր-
դի Հայլմ վաշան վեհ. Սուլթանէն
յատուկ հրահանգ ընդունելով հինգ-
շաբթի օրը կայսերական պալատը ճա-
շեց, եւ շարաթ օրն ալ տարեկարձի
արարողութիւնէն ետեւ առանձին տե-
սակցութիւն մ՝ ունեցաւ օդատտախա-
րանի նախկին հետ:

Սինցեալ ուրբաթ առուր վտթոր-
կին ժամանակ մուրաքաշարքն քանի
մը կողմերը կայծակ իջաւ: Քեռահա-
խանէի մօտ աղուսի գործարանի մը
մէջ Ալի անուն աղիւսագործ մը կայ-
ծակէն զարնուեցաւ մեռաւ, առանց
մարմնոյն վրայ վէրք մը տեսնուելու:
Այս հարուածէն ետեւ կայծակը՝ գե-
տինը չորնալու համար շարուած աղ-
իւսներուն մէջ պարտեցաւ եւ ամեն
ալ անմիջապէս թրծեց, այնպէս որ
վրան մէջ եկածէն աւելի պիտա եւ
եկուն եղան: Երկաթի վրայ կեցած
քանի մը նաւերու վրայ ալ իջաւ կայ-
ծակը, բայց չանկարելի չղկաները
չուրը գրած ըլլալուն քիսա շատու-
անոնց:

(Քուրիէ ՏՕՐԻՆՈՒՄ)

ՆԻՈՒՑԳՐԱԿԱՆՈՒՐԸ

Պարտք Մալաթի, Կողղիս դեպտի-
կան Կարաշէմ Բարթոլեայի հետ ձա-
ղած դժտութիւնը կարգադրուելու վրայ է:
Երկաթուղի ժառանգ իշխանագիր Մէհ-
մետ Քիլիկի վաշան՝ Փարսիոյ երթալէ է:

տեւ հաւանակարար Վերթոր Էմմանուէլ թագաւորին ալ այցելութիւն մը պիտի տայ:

Վերջնա 24 յունիս

Մէնտա Քէլքիզ վաշան եւ թորքերոյ դեսպանն այսօր 'ի միտին կայսեր ներկայացան:

Փարիզ 24 յունիս

Այլըն՝ այսօր Երկու ֆրանք իջաւ հասարակարար թիւնը նպատակաւ լուրեր առաւ Գաղղիոյ հեռոյ վիճակին վրայ:

Վաշինկթըն 23 յունիս

Պաշտօնական նախատեսութեանց նախընթաց ցորենի հունձքը հարկին հինգ պահաս պիտի ըլլայ, իսկ խոտն աւելի առաս: Բամպակի հունձքն ալ անցեալ տարիէն աւելի պիտի ըլլայ:

Փարիզ 23 յունիս

Ազանիոյ դահալորոյս իրապէս թաղուհին այսօր յայտարարութիւն մը ստորագրեց, որով Ազանիոյ դահին իրաւունքներէն կը հրաժարի 'ի նպատակ իւր որդւոյն Աթմուրիոյ իշխանին:

Իսկ Օրլէանեան արքայազանց ազերսազրին համար կտաւարութիւնը յայտարարութիւն պիտի ընէ թէ արտաքսման հրովարտար խախտներու ժամանակը եկած չկարծիր:

Լոնտոն 27 յունիս

Լորտ ֆլարենտըն այս ատուտ մեռաւ ստտիկ փորլուծութեամբ մը կարծ հիւանդութենէ: Դ' Ետեւ Կը հաւաստեն թէ Լորտ Արանդիլ արաւաքին դործոց պաշտօնեայ պիտի ըլլայ Լորտ ֆլարենտընի տեղը:

Փարիզ 27 յունիս

Օրլէանցիական ժողովոյ յանձնաժողովին Օրլէանեան արքայազաններուն ազերսազրիները քննելէ ետեւ մերժելու որոշում ըրաւ ըստ առաջարկութեան Պ Օլիվիէի:

Ներքին գործոց պաշտօնէին հրատարման գրոյցը սխալ է:

Պրիւսի 27 յունիս

Թագաւոր պաշտօնէից հրատարականքն ընդունելով Պարոն Տ'Ալէքսանտրի յանձնեց նոր պաշտօնէութիւնը կազմել:

Վրէն 27 յունիս

Թագաւորն այս ատուտ ֆորթու զընաց:

Առևտրական շեռագիր:

Իվերբու 28 յունիս
Բամպակի, Մ. Կ. Օ. 10/10—10/10
Ծախուած 10000 հակ:

Առուտորը խիստ թուր Ասոր պատճառն Ամերիկայէն առնուած յաջող լուրերն եւ Հնդկաստանէն ապրանք չապսպորութիւնն է:

ՅՕՆՏՕ

Լոնտոն 28 յունիս

Քոնս. Անգղ. 92/1
» Օտ. բաց. 52/1—1/1
» դոց 53—53/1

Փարիզ 28 յունիս

Բանթ Գաղղ. 72,62/1—57/1 տար
» Իտալ. 59,90—59,92/1

Փոխ. Ոսմ. 1865 372,50
» « Նոր 324,50
» Քոնս. բաց 53,60
» դոց 53,45

» Ասյս. Պանքա 624,25
» Քոնս. թէն. 53 5,25

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ	
ԷՍԶԱՄԵ ՈՒՅՈՒՄՆԻ	
16 յունիս իրիկուն գոցուեցաւ	58 24
17 » չորեքշաբթ առաւօտի	
բացուեցաւ	58 33
վեր դին	58 37
վար դին	58 24

Ա. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Ինչպէս որ շարժմ աւուր թուով ծանուցեր էինք, Ս. Պատրիարք հայրը շարժմ օրը վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ Հայ եւ Քոյն ազգայ կողմէն իր հետ ունենալով Գեր. Սիմէոն եւ Էրեմիա Եպիսկոպոսները: Արժ. Միլլիքիսեղեկ եւ Ալեքսան վար-

դապետները, Գարու ֆեհեասի Մեծ. Սաղայեան Ալեքսան Էֆէնտին եւ Պատրիարքական գիւանին անդամներէն թէլեան Բարթող Էֆէնտին: Նորին Սրբազնութեան հետեւէն ըստ ի միտանին ներկայացան Գեր. Հասունեանի եւ Հըրէից Խախտմագլխին տեղապահները եւ բողոքականաց ազգապետի փոխանորդը:

Ս. Հայրիկն հետեւեալ ուղերձը կարդաց վեհ. Սուլթանին առջեւ:

Շէվքէթլու փատիլաճըմը Էֆէնտինով:

Թախթը պիտի պալիսը Օսմանիէ ճըլուսի մէջ յենթեմէնուսի շահանէլէրինին ըստ մէտաւորին հուզուրը մտալի մէվֆուրը փատիլաճիլէրինէ միտուլէրէֆի ճիհան զըլմէթինէ նայիլ օրան թէպատի սատղղայի շահանէլէրի ըստ էսայիլ ըստ հանդիսի նամընէ թէպարիք վէ թէնիլէթ իլէ. քէսպիլ շէրէֆ վէ Էֆթիլիսաբի պի բայան խաշրիմ:

Պա կիւն օպէտիւք կիւն տիր քի աճիքանէ ըստ էսայիլ օլտուղըմըլ աստղըլայի թէպատի շահանէլէրինին կիւնեանէ կիւնէ պիլթիլէրազգի կէօրմէքտէ օլտուղըլը պուճա թէ սիտաթ վէ էլթաթ վէ ինտրաթի ճէլիլէրինէ մէպտէլինի ստի իթտիկիստէն պի հազըլն գըլուսի ստիլտանէ միլլուտէ փէք մուգատաէս վէ մուազըլէլ տիր:

Փատիլաճըմ: Սայիլ մէլաճիլմալալէի հազըլթիլ շէհինշահիլէրինտէ պատի ստալէթ վէ աէրէճաթիլ ֆէյլ ուրիֆաթ սընուֆը թէպատիլ սալթանաթըլ սէնիլ յէլէրինէ միլթաթալիլէն քիլաշաէ օլուսլ. պէտյէլ պիր նիլմէթիլ ճէլիլէրին ուղմանը իֆայիլ հազըլ թէլէքըլը վէ մաճմէթիլնտէ աճիլ օլտուղըլ մուղտան, հէման հազ թէլաւ հազըլթիլ շէլքէթլու փատիլաճըմըլ իլա սիլըր իւլ զէման էրիքէ վիլըսյիլ խիլաֆիլթ վէ շան վէ շէվքէթլուսէ պէր դարար պուլսըմաղ. տուսլի մէֆրուղ իւլ էտալինի ըստ զ ու շէպ իֆա իթմէքտէ օլտուղըլըլ հուզըրի մէքալըմ նուշըրի ճէնապիլ փատիլաճիլէրինէ արղ ու պէյանէ իթթիսար խաշրիմ:

Ոլտա. Ինքնակալն ոտքի վրայ կանդնած մտիկ ըլլաւ Ս. Հայրիկի սըրտաղին բարեմաղթութիւնները, եւ սիրալիր խօսքերով իր գոհութիւնը յայտնեց:

Այս ընդունելութեան ներկայ էին աէրուլթեան բողոք նախարարներն եւ Պետական խորհրդոյ եւ Արդարութեան բարձրագոյն ատենի անդամները:

Մայրաքաղաքին հայ լրագիրներէն ոմանք ըստ սուլթանի վարչութիւնը Բ. Գոնէն հրաման խնդրել է ազգային նորակազմ երեսփոխանական ժողովը գումարելու: Այս ըստ սխալ է: Վարչութիւնը Բ. Գոնէն այսպիսի հրաման մը խնդրել չէ, եւ ըստ նուա նայելով չպիտի խնդրէ մինչեւ չոր դաւառական երեսփոխաններն ալ չընտրուին որոց անյարաղ եւ դիւրութեամբ ընտրուելուն համար պէտք եղած հրահանգները զրկուած են դուրսերը:

Ազգային վարչութիւնը Մարաշու Ուրֆայի եւ Անտիոքայ թախուր վիճակները թերիոյ վիճակին հետ միացնելով՝ անոնց առաջնորդութիւնը թերիոյ առաջնորդ Գեր. Միլլիքի Եպիսկոպոսին յանձնեց:

Բաբերդէն կը գրեն թէ Երզնկայի նախկին առաջնորդ Գրիգորիոս եւ պիտիարար, որ ազգային ինքնապետութենէն ձանձիկ երթալու հրաման ընդունած էր, Բաբերդ դայեր է այս հրամանին հակառակ եւ վիճակին առաջնորդա-

կան պաշտօնը կորցելու համար անպատեհ փորձեր կրնէ:

Բաղէշու մէջ գտնուող քանի մը տնտրհայ հուլիմէականներն իրենց յատուկ եկեղեցի չունենալուն պատճառաւ մինչեւ ցարդ հայ եկեղեցականները կը մտախարարէին անոնց հազըլ պիտոյնները, եւ անոնց մուկներն ալ Հայոց գերեզմանատան մէջ կը հիւրընկալուէին:

Սախայն այս վերջին ատեններս քանի մը հուլիմէական վարդապետներ հոն երթալով մտաու մը հիմներ, հրատարականներն հայոց հետ հազըլգակցել արդիլեր եւ միանգամայն Հայոց գերեզմանատան իրենց սպասականներու փորձ փորձեր են, բըւնաբար հոն մեռեալ մը թաղել ուղերով: Այս խնդիրը կարնոյ վսեմ. կուսակալին հասած ատեն թէ եւ իսկըլթան հեռագրով հրաման զրկել է որ կաթողիկ վարդապետաց պահանջածըն 'ի գործ դրուի, սակայն ժողովուրդը չէ հաւաներ ստոր, եւ ուր ուրնմն վսեմ. կուսակալն Հայոց սկիսականութեան իրաւունքը հաստատելու երա այնմ Բ. Գրան յայտարարել է 'ի կաթողիկ վարդապետաց պահանջումը մերժելով: Կը կարծուի թէ այս բըւնաբարութեան փորձը Գեր. Առաքելեանի հրահանգով 'ի գործ դրուել է, բայց չէ յաջողած:

Տրապիզոնի Աղբայլն ժողովը վարչութեան խնդիր մատուցած է որ Գեր. Երեմիա Եպիսկոպոսը 'նոյն վիճակին Առաջնորդ կարգուի:

Հայպէն Սոյ Նիկոլոս Եպիսկոպոսին համար կը գրեն թէ նորանոր ձեռնադրութեանց կողմից եւ իր անունըն եկեղեցեաց մէջ յիշատակել տալու ճիղ կը թախէ: Բայց ժողովրդեան օրինակէր մասը կընդդիմանայ այս ջանից:

Մշեցի Միլիթար վարդապետը վերջապէս Հասունեանի անդապահին ըրդանցից ներքեւէն ոտականութեան փականքին ներքեւ մտաւ, եւ այսօր վաղը ճանաչ կը հանուի յերեսապէմ: ուր անցեալ սարկ Բ. Գրան հրամանաւ արար երթելու դատարարութեամբ էր: Մշոյ մէջ ըրած անկարգութեանց եւ կեղեքմանց համար:

Այս գործին վրայ մեր ունեցած անդեկութիւններն ու խորհրդածութիւնները շարժմ աւուր թուով կը ճրատարակուէր:

ԵՐԿՈՒԼ ԴՄՄԱՌՈՎ

ՄԱՐԿ

ԵՆ

ԱԻՏԻՑԻ ՊԱՏՐԻԱՐԿ ԶԱՅՈՑ

(Շարունակութիւն Գեր. Բ. 981)

Բայց Ֆերիօլ իր պաշտօնին կատարմանը մէջ այնչափ հանճար ցոյց չառաւ որչափ ցուցուցեր էր զայն ձեռք բերելու համար: Այն ժամանակի որ վերջին ատեններն իր հակառակ շարժմներն հարկ էր, պաշտօնին զրկուանքն անցնելու պէս բուռն կրկնըլաններ ցոյց տալ սկսաւ, որ իր վրայ արդէն հիւանդութեան սկիզբն մ' էր, եւ հետագէտէ բողոքըլթու տասականալով ատան տարի ետքը տեսակ մը իմարութեան պիտի հասնէր: Ամեն երկրի մէջ այնպիսի պատիւներ կամ արտօնութիւններ կան, զորս թող աւերելըն ու թող աւորազուններն իրենց կը պահեն, եւ այս պատճառաւ եւ ամենապարզ քաղաքապետութեան նկատմամբ դեպքանները եւ կը կենան անոնցմէ: Սպանիոյ մէջ ժամանակաւ թողաւորը 'միայն կրնայ վից ջորիլ թեալ կարգով Մարտիոյ փողոցները պարտիլ Կ. Պոլսոյ մէջ Սուլթանն

ու Մեծ. Եպարդոսը միայն արտօնութիւն ունէին Բախտըլ շուքերուն վըրայ ծիրանազարդ հոլանեակով նախ մէջ նստած պարտեղու: Այլ գինապետը, ոչ Գրան ուրիշ նախարարները, ոչ ալ օտար տէրութեանց դեսպանները չէին համարձակել այս վերապահալ համարուած պատիւն իրենց ալ սեփականել: Ֆերիօլ չուզեր այս ստիպութեան հետեւիլ, որ մինչեւ այն ժամանակ ամենէն յորդում էր, Բայց առաջին անգամ այնպիսի նաւով մը պարտեղու ելնելու վրայ Պոլսման ձի պաշին հարկուական ցույզ դարնել տուաւ անտառ դետազանին նաւակը քաշող թիպարներուն, եւ իրեն ալ իմացուց որ եթէ անգամ մ'ալ այնպիսի նաւակով մը պարտեղու ելնէ, թնդանօթի հարուածներով պիտի խորտակէ զայն: Ֆերիօլ գիտէր որ դետազաններն առանց զէնքի պէտք էր ներկայանային Սուլթանին առջեւ, բայց երբեմն ներողամտութեամբ իր նախորդին թող սարուեր էր կարծ սուրով մը ներկայանալ, որ խիստ վտարիկ ըլլալուն համար աչքի չէր զարներ: Ֆերիօլ Երկար թուր մը կապած Սուլթանին կը ներկայանայ, եւ աւելի կը նեղացնէ թուրքերը: Այլ միայն Գրան պաշտօնականներուն հետ վէճեր կը հանէ, այլ եւ ուրիշ դետազանաց հետ: Գրանի մը գաղղիացիները գերմանացու բանակին դատարիք ըլլալէ ետեւ Գերմանիոյ կայսերութեան դեսպան Օրթէնկէմ կոմսը թնամաններու իսկ կը համարձակին իր պալատին մէջ, եւ այսպէս իրենց յանցանքը կը ծանրացնեն: Օրթէնկէմ կոմսն ալ զանոնք բռնել բանաւարկել կուտայ, առաւել դողողութիւնին քան թէ դատարարութիւնին պատեղու համար: Ֆերիօլ այս բանն իմանալուն պէս, երկու պաշտօնականը բռնուլ եւ մը վերցնելու կուտայ Գերմանիոյ դետազանատենն ու կը գրաւէ: Օրթէնկէմ կոմսը զայրբանարով, զանոնք կը պահանջէ, եւ երկու կողմէ կուռի կը պատարաստուէին: Երկու դետազաններն իրենց ազգակցները կը ժողովն ու կը զինուորեն Սրիւուու շտ կուռ մը պիտի ըլլայ թերայի փողոցներուն մէջ, եւ միայն Հրամանայի դեսպանին ազգու միջամտութիւնն արհեստը թնամանաւալը կառնու:

Այս ատենիս բուռն եւ խիստ բնաւորութիւն մը՝ դուռը եւ արտակեցրոն վարմունք մը՝ չէր կրնար ըստ բաւականին փոխարինուիլ Ֆերիօլի պերճաշուք ընդունելութիւններովն եւ դանտած երկրին խոր ծանօթութեամբ: Սրբուկից գործերուն քաջ հետաքննութիւն ունէր, բայց անխորհուրդ էր իր թանկագին փորձառութիւնը վրտանցի մէջ կը ձգէր իր յախուռն որոշումներովն եւ չափու պատահութիւն չճանչելովը, Համարձակ կամ յանդուզըն միջոցներն առաւել հրապարակէին իրեն համար՝ քան թէ անոնց օրինաւորութիւնը, Գեթապարութիւնները քիչ քիչ հարթեցու, ժամանակն իրեն օժանդակ առնելու եւ արդեւրներուն դէմ չլքուելու արհեստն իրեն անձանօթ ըլլալով, դահալթար անոնց մէջ կը յաւր, եւ կը կարծէր թէ բռնութեան արագ բայց փտանդաւոր ճանքով կրնար անոնց մէջէն անցնել: Գրանիոյ բազմաթիւ կամաւոր զինուորը կը տեսնուէր մեծ մտամբ իր վրայ:

Սախայն, կրօնական գործոց մէջ Ֆերիօլ 'ի սկզբուն այնչափ յանդուզն կերպով կամահան էր բուռն չէր: Այս մարդը, որ շատ չանցած ճիգով իրաւորիչներուն թեւադրութեամբն ամենէն անապուռն բռնութեանց պիտի ձեռնարկէր, իր պաշտօնավարութեան սկիզբներն անոնց անխոհեմ եւ անասահման եւ անզը բարկաւաններու փորձ փորձեց: Եւ հարկ էր այսպէս ը-

Ներքին գործերը երբ որ յարատևէր այն զընտանացի խոհական եւ անհատական քաղաքականութեան մէջ, որը լուրի ժողովուրդը տուած հրահանգները, Հայոց բնաւորութիւնը եւ ճիշդիմաց գաղափարները չափազանցութեամբ ընդ միապէս պարտաւոր կը դնեն իր վրայ: Կիսափառութեամբ որ կը հրահանգէ ձեռք, գրաւեր էր իրեն, որ ճիշդիմաց հայերուն ցոյց տուած կրօնական եւ անհատական անհատականութեանը եւ վարուց կանոնադրութեանը համեմատ պաշտօնանութիւն չնորհէր . . . Սակայն պէտք է որ զգուշանաք այն անխորհուրդ եւ անպէտք, զոր քաղաքացիներն ամենք չափազանց հեռու կը մղեն, եւ շատ անգամ կրօնքն առաւել փնտր կը տեսնեն անխոհեմ ձեռնարկութիւններէ կամ անուամանակ խնդիրներէ, քան թէ անոնց յաջողութեանն ստոյգ եւ կրահան օգուտներն: Խնամտուն խօսքեր, որք խիստ շատ մտադրեցան այն անձէն առ որ ուղղուած էին, եւ այն թագաւորէն որոյ անունով գրուած էին, եւ որք զարմանալի մտադրութեամբ եօթն տարի առաջ կը ծաղկոյնային այն դժբաղդութիւնները, որոս այս խոհական ազդարարութեանց մասացումը պիտի բերէր կաթողիկոսաց զլուսն:

Ամեն քրիստոնէական եկեղեցիներէն աւելի Հայոց եկեղեցին արժանի էր այն բարեխառն եւ խոհեմ վարմունքին զոր լուրի ժողովուրդը յարմարապէս պատուիրած էր իր դեռողանին: Հայերը բնականապէս բարի, խաղաղ ընկերասէր եւ քաղցրորակ ըլլալով օտարազգեաց հետ դիւրաւ կը կապուէին, եւ իրենց սեփական շահուց վրահասէն դատուելի համար վէճ չունէին անոնց հետ: Երբոր ժամանակէն ի վեր իրենց վարձով թագաւորութեան երկրէն հարածուելով կամ սուրբաւորութեան հարկաւ կամովին հետ անտրուելով, ընդարձակ երկրի մը վրայ ստանալ էին, ոչ միայն թուրքերու եւ Պարսից անբարեբանց մէջ, այլ եւ թաթարաւորութեան եւ միջնադարէն սիւրբութեան եւ անխոհեմ աշխատատիրութեան համբաւ ունէին: Խիստ շահասէր ըլլալուն առաւելու մէջ շատ յաջողակ էին թէպէտ եւ իրենց հին հայրենեաց յիշատակն օր քան օր կը կորսնցնէին, իրենց եկեղեցիային սիրութեանը մեծ խնամով կը պահպանէին եւ անգործելի հաստատութեամբ իրենց կրօնին կապուած կը կենդանի: Թուրքաց լեզուն, կերպարանքն ու սովորութիւններն ընդունած էին, ի բայ առեւել հայրական կրօնը, որուն խղճի մտօք հաստատութիւն էին, եւ որուն ամեն ձեռներն ու արարողութիւններնայ կը յարգէին: Ինչպէս հայրն եւ վարդապետութիւնները, իրենց վրայ զընուած խիստ կանոններէն չէին դժգոհեր, եւ մինչեւ անգամ տաժանելի ճանարհորութեանց մէջ երկար եւ խիստ պահեցողութիւններ ընելէ չէին վրիպիր: Իրենց սաճարներն ամենէն լաւ զարդարուածն եւ ամենէն աւելի յաճախուածն էին Արեւելից մէջ: Իրենց առաւելութիւնները սրչափ հին այնչափ առաւել յարգի կը թուէին իրենց: Իրենց ազգութիւնն իրենց կրօնքով անկորուստ պահած, յամառ եւ հնարող էր իրենց դժբաղդութեամբը, զանոնք կը ըլլան անխղճ ու համբերութեամբն եւ արտեւալի մէջ ունեցած ժրջանութեամբը համակրութիւն կը գրուէին:

* Այս վիպակները նոյն իսկ ճիշդիմացներն ալ տուած են իրենց քանի մը զբօսածոյ մէջ: Վ. Մանուկ, Յիւստանտի ճիշդիմացներէն, Հասար. Գ. եր. 46-52, — Յիւստանտի, Յիւստանտի Հայոց Պատմ. 1694:

Դարէ մ'ի վեր հեռուէն հեռու փոփոխութիւններ Հայոց խաղաղ վիճակը խուսով էին: Այս խաղաղութիւնները դուրսէն կուգային, եւ պատճառը, ինչպէս կրնայ կարծուիլ, թուրքաց հարձակումներն էին: Թուրքերը թէ բնապէս եւ թէ իրենց կրօնական օրինաց հնազանդութեամբ խիստ ներուզ կամ թողաւոր էին, եւ ամեն քրիստոնէայ եկեղեցեաց մի եւ նոյն արհամարհում աչօք կը նայէին: Եթէ երբեմն այն եկեղեցեաց ներքին վէճերուն ու կռիւներուն մէջ կը մտնէին, կամ իրենց ուղղուած բողոքներէն հարկադրուելով էր, կամ կուտող կողմերուն մէկուն կամ մար ընծայներէն շահուելով: Որոշեալ օրինակ որ սուրբին վճարուած բաւական էր ոչ միայն նուաճեալ ժողովրդոց կրօնից, ազատ պայտամանքն ապահովելու, այլ եւ նիւթական ազգու պայտամանութիւնն եւ ուժ տալու անոնց պատրաստութեանն ու եպիսկոպոսներուն: Դուրսը միայն չէր ջանար իր քրիստոնէայ հրդարանները մասնատուութեան գարձուելով, այլ շատ անգամ մեծ ըզգուշութեամբ կրնուէր ոյն անձինքը, որք վարձատրութեան հրատարակ քրիստոնէայ կրօնքն ուրանալու կենտէին: Մահաբաւականը որչափ որ իրենց քաղաքական իրաւունքները պահպանելու մասին երբեմն խառնադահանջ էին, քրիստոնէայ կրօնքն նկատմամբ բացարձակապէս անարբեր եւ արհամարհում էին: Մահաբաւականը թէպէտ եւ իսլամութեան դեռողանցութեանը վրայ համազուտ էր, հաւատք տարածելու հոգիէն բողոքներն հեռու է: Իր սըքին՝ մահաբաւական չէր զոյններն անպատճառ կորստական չեն, վարուն զի ըստ Դուրանին, «այն ոչ ըսէ թէ Աստուծոյ մէջ է, որչափ ինչ է ճշմարտ: Ասիկէ դատ, «ընդհանր ինչ է յաւերժից արդար է, ուստի անոնց թիւն աւելցնելու ջանքն անօրոյս եւ միանդամայն հակառակ է սուրբ գրքին: Հետեւարար չէր կրնար եւ չէր հասկնար այն իր սկզբանը մէջ աշխարհի բայց երբեմն զեղծ ման հասնելու կերպով դորձածուած սիրոյ եւ զթուութեան հոգին, որ կաթողիկէ քաղաքները կը վտուէ, վտեմանձնութեամբ կը ներշնչէ, եւ իր երկիրը ձգել տալով անապատներն անցնելու, շարժարուելու եւ մինչեւ իսկ անհետ կոխ մեռնելու կը յորդարէ, որպէս զի հոգի մը վրիկէ եւ հաւատոյ միջնակութեանց եւ յայտարարուն մասնակից ընէ:

Այս հաւատոյ տարածման եռանդը, որ դեռողանցապէս օգտակար է մարդկութեան՝ երբ որ Աւետարանի գեղեցիկ բարոյականը տարածելու կը ծառայէ այն ազգաց մէջ՝ ուր դեռ մտած չէ, Հոսովի ավուր կանոններն սկսաւ կը ընթացէ իր հոգեւ որ իշխանութեան ներքեւ աւելու համար՝ ոչ միայն կուտալանները, այլ եւ այն բողոքոններն որք ամենաթեթեւ կրօնական տարբերութիւններով չընտելեալան հաղորդակցութեանն բաժնուած էին: 1587 թուականին սկսեալ, Աւետարան հինգերորդ Պապն այս անհամաձայնութիւնները վերջնաբար վտարելով Սիւրբ Կոնստանդնուպոլսը

* Որքն մէկն կրնայ ընդ մի կը ներկայանայ Վեճ Երարարու Բաղիւ պատգամն եւ կըսէ թէ Մահաբաւական երեւնալով խաղաղ ըլլալու հրահանգ, ուստի հանցիկէն յատկապէս Վ. Պօլիս կ'ըսէ թէ Մահաբաւական ըլլալու « Ահաւորակ տարբերանակ անգամ մը կըսէ վերջը: Մահաբաւական մը երեւնայ, մինչդեռ հս Խոթանատուն տարիէն աւելի է որ օրը հինգ արժեք ճշդի կը կուտարեմ, եւ այսպիսի պատգամ չէ ըրած ինչ » Եւ Նիւրպոյցին չ'կրնար մահաբաւական ըլլալ: Վրեւան արտաքին գործոց պալատական Վարդիւն:

զրկեր էր Հայոց բողոք եկեղեցիներուն քով, բայց իր փորձն ապարդիւն եւ լուս: 1622ին Գրիգոր Թե Պապը Հոսովի մէջ Հաւատոյ տարածման միտարարութիւնը հաստատեց, որուն վրայ իր յաջողը Ուրբանոս Բ Քրիստոնէութեան աւելցուց, որ քաղաքակրթական ամեն կողմերէն պատանները բերուելով կը կրթութիւն եւ քաղաքակրթութեան կը պատրաստուէին: Ասոնք ի սկզբան Արեւելքի մէջ խոհեմութեամբ վարուեցան՝ քաղցրութիւն ու համազուտ բանեցնելով, եւ այսպէս յաջողեցան բազմաթիւ այլաձեւներ ի կաթողիկէութեան դարձնելու: Բայց շատ չանցաւ, յաջողութիւնը դրեւնք քաղաքակրթութեան քաղցր եւ համազուտական ջանքերու յամբ բայց անվերջելի ազդեցողութեան տեղ մտնեանդովան բուն միջոցները դորձածուել սկսան, որպէս զի շուտով իրենց նպատակին հասնելու փոխանակ սոյնաբանութեան օգնելու որ Հոսովի եկեղեցիէն դրեւնք բաժնուող կարճ հեռաւորութիւնը դիւրութեամբ անցնէին, վտանակ անոնց ցոյցնելու թէ ունեցած հեռաւորութիւնն ինչիստ վարք է, սկսան անպատե՛ խառնութեամբ մը ծիսական կամ արարողական խնդրոց հետ դարձնելու: Գործով մահաբաւականը Հայոց եկեղեցին մտնելու, եւ երբ որ պէտք էր հանձարեղ ներողամտութեամբ Հայոց ազգին մեծ ազգայն մասն արարողութեամբ քան թէ հաւատարմ բաժնուած՝ եղբայրներ համարիլ իրենք թշնամի եւ բարբարոս նկատեցին: Ճիշդիմաց քաղաքացոյց այս բուն վարմունքն իրաւամբ գրգռեց Հայոցը: Իրենց եղած արհամարհանքն եւ իրենց ամենէն սիրելի եւ պատուական աւանդութեանց գէմըս պաշտպանութեանը տեսնելով՝ գանդատեցան Դրան, եւ ճիշդիմացն ու իրենք խաղաղութեան պատգամաւոր ներկայացուցին, այլ իրենք խաղաղար եւ դաւաճիր, որք օտարապետութիւններէ վրձն ընդունելուն համար աւելի վտանգաւոր էին:

(Յաջորդ ինչ էր-դ.)

Ա.Ձ.

Մայրաքաղաքի վարձարանաց հոգաբարձութիւններուն կը ծանուցուի որ Ազգային կրթութեան խորհրդոյ ձեռքին առկա հայկարանութեան ուսուցիչ մը կայ սոյնց կրթութեամբ դասատուութիւն ընելու պատրաստ:

Բաղադր կրնայ լրացուց խմբագիրը — Տնօրէնին կամ Էլեւոսազէ մատուցը Մ.Ս. Միլիթանի վարդապետին դիմել:

Իլովիէն հետեւեալը կը գրեն մեզ: Խմբագիր:

Մարդկային զգացում ունեցողը չ'կրնար անկարկիր աչօք դիմել այն աչակին հրդեհն որ քանի մը ժամու մէջ մոխիր գործուց Պիղոսիանի ամենին շքեղ ճիւղ փառաւոր եւ քաղաքակրթութեամբ ճշմարտ, միջբանոցներ, ապարաններ, եկեղեցիներ փառապաշտ կոչու մը գործան, բաւական չէ, բաղաժախ մարդիկ ալ բողոքուն ճարակ կ'ըսան, միով բանիւ՝ գարաւոր աշխատութեանց եւ ճգանց արդիւնքը, անբաւ գրամադրութեան, սոցալայ զարգացման եւ յառաջդիմութեան հոգի գործիքներ, անհետ դեմահետ գործան, անհղ տեսարան, անհարկն հարուած: Բանի քանի ստորներ պէտք են որ բերալ ինչիստ փառաւորութիւնը գանէ, քանի քանի նիւթական միջոցներ են բարոյական արիւթիւն պէտք են որ նայն մոխիրներուն վրայ մարդկային հոգիներ ընդգին Միլիթ այն է ամենաբողոք մարդկային ազգի ճակատագիրը, ճգնիլ, քրքնիլ, չենեւ ինչ անհոգեմէ անցնելու անպատե՛ մէկ մասը աւերակ աններ, ճակատին 634

կրակին մոխիրները չ'կրնան, թիւեւ մեծ մեծ հրատարակներ եւ արտահաններ չ'ենու: Համար զիճեր ու յատակաղիճեր քաղաքացիական, եւ ահա նոր կրակ մը Աւսիք բանալի փրատակներուն վրայ աւելցուց նորանոր փրատակներ: Միլիթ հոս քան այսպէս տարուէ տարի չ'ընեն պիտի ընէ Պօլիս արտարձաններն, միլիթ իրօք ճանկատանի յատուկ վերք մ'է հրդեհն, որուն առաջն անուղ անկարելի կըլլայ: այն, այնպէս է, եթէ մեր մամուրուն խօսքին հաստոյն ընծայելով՝ կատարութիւն մ'ալ կրկնէ: մեր մեզաց շատութեանն է այս պատահարը . . .

Գիտութիւնն ու հարտարութիւնը բնութեան քանիչ արբերող գէմ հարմարներ եւ թուրքեր ունին, առանց այս թուրքերուն քաղաքակրթութիւնն մը տեսնել, չ'ընարեալ է, դիւրապարձան է: Բանի որ չ'արիւթ միշտ մտաւայէ իրարիքին, քանի որ բնութեան կարգն այնպէս կու գէ որ նիւթական չ'արիւթ անպատե՛ ըլլան, բանականութիւնն ալ կը հրամայէ որ այն չ'արեաց մօտ գործարար դատուի, ինչպէս որ կընեն Արարչաց որպէս զի անպատե՛ պատահարներու գէմ դրուի:

Եւ այսպիսի փայտէ տունը ունենայ, եւ դանձր կաթով լուսաւորել, ազարաններու մօտ փուռեր կամ գործարաններ չ'ենելու ներքեւ, եւ քաղաքական կարասիք գարգարեալ տուն մը բնակիլ եւ նեղ փողոցներու մէջ թեք թեքիլ, դիւրաբարքը հիւթեր թագրու մէջ համարելի, հոտուէս իրեղբով օծուիլ եւ ջրի պակասութիւն կրել, ասոնք ուրիշ բան չ'են: Բայց եթէ մոխրով ծածկուած հնոց վրայ պարել, որ կայծով մը միայն կրնայ բերայ՝ հրդեհ մը դառնալ:

Բայց ինչպէս մարդիկ, նոյնպէս կառավարութիւնները շատ բան կուզեն փորձառութեան եւ վերահաս արեւմտեցում օգուտ քաղել: քանի որ չ'արիւթ հասած է, անոր ծանրութիւնն ու դառնութիւնը թեթեւցնելու գործը մարդկային սրտատուութիւնն մ'է:

Արիւթ բարեկամ, այսպիսի աղետալ տեսարանի մ'ատջեւ մարդ անարկ կը մնայ, եւ այս մեր կողմուր ալ չ'կայ թեքըս մարդ մը՝ որ անգամ մը տուն անդ կրակի տուած չ'ըլլայ: Թող քաղաքացեաց պահ մը իր գրիչը մէկը ձգէ եւ դիմել թէ ինչի կը յանդիման իր նուր հաշիւներէ երբ վերածելի գործարար լիկ փրատակներ են, եւ անոնց մէջ հեռաւորութեան նշուը չ'կայ:

Նոյնը պիտի ընէ եւ թղթակիցը, որ անպատե՛ կը համարի առ այժմ ուրիշ երկրորդական խնդիրներու վրայ խօսելու, քանի որ ամենուն միայն ու սիրող լիկ անմիջական գարանի կարօտ խնդրով մը պաշարուած է: Ինչ կարեւորութիւն կըլլանայ տալ Պօլսեցին մեր անպատե՛ գործերուն: Ինչ փոթիս է, պիտի ըսէ, եթէ Ազգային երկուս վարձարանաց հոգաբարձութիւնը յորդորական յատարարութիւն մը հրատարակել է, եւ ուսմանց յայտարարին հետ իր հակողութեան պայմանները կը յայտնէ, հայ դպրոց մը ըստ կարի դազդարանելու փառաբերով: Ինչ փոթիս է եթէ նախորդ անօրէնը՝ Վեճ: Մ. Մատուրեան նորէն իր պաշտման մէջ հաստատուել է, եւ հին գաստուտներէն մեծ մասը նորէն ընդունուել են, մինչեւ որ Պօլսն նոր ուսուցիչներ չ'գան, ինչ փոթիս է, եթէ Արեւելեան կաթիլն համար անդադար կը բողոքէ: Վ. կաթողիկոսին խոստանայ այս մասին կը յիշէ եւ Ա. կաթողիկոսն ալ խաղ կը ձեւանայ: Ինչ փոթիս է եթէ Պօլսեցին անուն նոր գրադէպ մը Մարտիանութեամբութեան մէջ սխալներ ըրեր է, քանի որ դեռ իր ստալին փորձըն է, եւ փարիլը՝ Նօթիս — ճամ վիպիլ թարգմանելն սկսն ասիւրիլութիւնը ժողովուրդեան մօրաքին վրայ կը սորվի: Ինչ փոթիս է . . . բայց չէ, ազիւ բարեկամ, ասոնք ալ կարեւոր խնդիրներ են, եւ եթէ մի միայն հրդեհին պատճառաւ յատուտ ու անգործ տանք, մարդկային կենաց ընթացքին հակառակ ճամբայ մը բունած կըլլանք: Ուստի ուրիշ անգամ այս եւ ասոր նման խնդիրներու վրայ երկարորէ պիտի խօսին:

